

TARTU ASUTAMISE ÜMBER

H. Meera.

Vahepeel meieni süüdnud teade Tartust on vene Nestori kroonika tähtsündus Tartu kohta vene linnuse asutamiseest Jaroslav I poolt aastal 1030 p. Kr. Kas oli venelaste kindlustat eelneots linnus Tartu kohal või oli ain juba enne seda olnud eestlaste kants — see on vana küsimus, mille üle ajaloolased on juba palju pead murdnud. Tartu kaugema mineviku kohta käivad ajaloolised teated on viimati kokku võtnud O. Freymuth¹⁾, seepärast pole meil ain enam tarvis neid lähemalt arutada. Allpool tehakse ainult mõned tähtsused seitselise ajaloolase arutamine ja kinnitamine ja peamiselt valgestamiseks linnuseid muinasteadust ja geograafilistest asukohtadest.

TARTU AJALOOST

Nestor ütleb Tartu asutamise kohta „... Рочиско... пострахъ рать Юрича (Юрьевича)“, mida võiks tõlkida: „ehitama linnuse“²⁾. Kas „ehitamise“ all tuleb siin mõista üle kindlustatise püstitamist või vana ümberehitamist, korda seadumist, see kõnealusest lausest kahjuks ei selgu. Viimendit „пострахъ“ tarvitatakse vene kroonikas umb. samal ajal mujalgi (näht. Dexes järgkondas) püstitavate linnuste kohta ja seal siin tegemist olewat üle kindlustatise ehitamisega. Nii võiks see Tartu kohta käia sama tähenduse ka siin see kants eesmärkidest saata siin.

Kuid teiselt poolt palistab see omati vähetõenäoline olewat. Kui arvestada seda, et maa, kuhu venelased ehitasid oma kindlustatise, oli vana kultuuriala, kus kohalik rahvas oli elanud juba terve aastatuhande eelsti korraldunud oludes intensiivset kultuurelu, siis tundub ebaarusaavana, et alles senist tulnud võõrad, venelased, avastasid selle koha tähtsuse. Niih olewat tõepärane arvata, et venelased leiavad siin esst kindlustatise, mille nad koha tähtsuse arvestades valisid oma võimtu tugipunktille ja ommoodi ümber ehitasid ning kindlustasid.

Nagu nähtub venelaste teatest, sest järgnevat ajal (a. 1061) venelased ründasid Tartut, põletasid linnuse ja selle ümbrised („рачь в мѣстѣхъ оустроу“) — oli Jaroslav jätnud siia oma garnisoni — müüdu oleks mõistmatu eestlaste kallaletung. Jättes aga siia vatalikvõla meale oma mehi, pidi Jaroslav kindlustama linnuse erilise hoolega. Teiseks oli vaja ehitada garnisonile ka elamuid ja need tulidki nõbravasti mõistat

¹⁾ O. Freymuth, Tartu linn ardurjal. Kogumiss „Tartu“, lk. 12 ja Tartu 1927.

²⁾ „Пострахъ“ tähenduse kohta vrd. H. H. Сперанскій, Матриалъ къ описанію древне-русскихъ городовъ. Спб. 1900, lk. 1256/57.